

מר בריה דרבינא עבד הלולא שמחת נשואין
לבריה, הזנהו לרבנן דהו קבדחי טובא,

אייתי כסא דמוקרא [כוס זכוכית יקרה] (1) ל-א א
בת ערך ארבע מאה זוזי, ותבר קמייהו
דרבנן, (2) ואעציבו (3).

כך, (8) ואם כן אין לו לאדם להראות עצמו
בשמחה. (9)

אמר ליה: אנא — תפילין מנחנא, (10) ועל ידי
שהתפילין עלי, איני נראה כפורק עול מחמת
שמחתי.

1. כתב הפמ"ג [תקס משב"ז ד] שבנישואין
צריך לשבור כוס זכוכית, לרמז כי כשם שיש
תקנה לזכוכית כך יש תקנה לביהמ"ק, [ולטעם
זה אין חילוק בערך הכוס].

וראה ראבי"ה כאן שנוהגין לקחת כוס
בעלת ערך שוה לכל חתן כדי שלא לבייש מי
שאינו לו, ובשדי חמד [ח"ז קצח ב] כתב שצריך
ליקח כפי ערך שיהיה עצב לבעל השמחה, ותלוי
בעשרו, והיינו לטעם של וגילו ברעדה [וראה
הערה 3].

2. כתב הפמ"ג [שם] שאין בכך משום "בל
תשחית" כי יש לו תועלת בהשחתה, לרמז מוסר
[ראה הערה הקודמת והבאה], אך היינו דוקא
בנישואין, ואילו באירוסין שעושה כן רק כדי
למעט את השמחה, ראוי ליקח כלי חרס שבור
[אך ראה מהרש"א שבת קה ב שגם השובר
לתועלת צריך ליקח כלי שבור] ובכתר ראש
[נשואין קיד] כתוב שבאירוסין שובר של חרס,
להראות שאין לו תקנה, כי אסור לבטלם, ואילו
בנישואין שוברים של זכוכית, כי יש להם תקנה
בגט.

ובבן יהוידע כתב שהיתה הכוס עומדת
להשבר, ורק הרואים היו סבורים שעדיין שויה
ארבע מאות זוז.

3. תוס' כתבו, שמכאן מקור המנהג לשבור כלי
זכוכית בשמחת נישואין. ולדבריהם טעם שבירת
הכוס, הוא משום גילו ברעדה. אך הכל בו
[סימן ב] כתב שהטעם הוא כדי לעלות את
ירושלים על ראש שמחתנו, וכן הוכיח הראב"ן
[קעז] כי מה עצבון יש בחסרון כוס שוה פרוטה

והרי"ף גרס "אנא תפילין קא מנחנא" רק
במעשה של רבי זירא ורבי ירמיה, ולא במעשה
של אבבי ורבה, ועמד על כך רבינו יונה. וכתב
הצל"ח כי לפירוש רש"י, שההתר להתברך
הוא משום שהתפילין מעידים בו שאימת הבורא
עליו אף בשעת בדיחותו, יתכן שדוקא רבי
ירמיה יכל להשיב כן, אבל אבבי שהיה תלמידו
של רבה, בין כך לא היה יכול לחלוץ התפילין,
שהרי אסור לחלוץ תפילין בפני רבו. ואם כן אין
בתפילין משום עדות שממשלת קונו עליו.

8. כתב רבינו יונה שאין הכוונה שישתדל
האדם להיות בעצב. שהרי העצבון הוא חולי
הגוף, וכשאדם חולה, אינו יכול לעבוד את
בוראו כראוי. אלא לא יהיה שמח ולא עצוב, כי
אם על דרך הממוצע.

9. האחרונים ביארו בכמה אופנים למה אבבי
שאל מ"וגילו ברעדה" ואילו רבי זירא שאל
מ"בכל עצב", ראה צל"ח מהר"ל [נתיבות
עולם, ליצנות א] עיון יעקב והגהות ר"ש
קצנלבוני.

10. המהרש"א פירש, שמותר האדם מן הבהמה
הוא בנשמה, שבה כח הדיבור, שנאמר "ויפח
באפו נשמת רוח חיים". ותרגם אונקלוס "רוח
ממללא". ואם אדם משתמש בכח זה למילי
דבדיחותא, לא יהיה לו הדיבור למותר על
הבהמה, אלא אדרבא יחשב לו לגריעותא. ולכך
קאמר "בכל עצב יהיה מותר", שדוקא כשהוא
עצב, יש לו מותר על הבהמה.